

Fra Leif Wærenskjolds bok: Bilder fra Guds have. Han siterer biologen Aug. Friedrich Thienemann fra hans bok: Leben und Umwelt:

Ethvert tjern og enhver innsjø er en verden i det små, hvor livet utfolder seg i all sin rikdom. En sjø er ikke bare en blinkende flate i et landskap. Sjøen er et livsområde hvor vann og jord, temperatur og dyre- og planteliv hører med. Sjøens rom og sjøens liv hører udelelig sammen. Omverden og livsverden danner en enhet.

Jeg ser, jeg ser

AV HALVARD GRUDE FORFANG

Ferien er den tid da de fleste bymennesker har sin sjanse til å komme naturen inn på livet. Men bruker de den? Somme tider, kanskje. I denne artikkelen tar tidligere rektor ved Nansenskolen på Lillehammer, lektor Halvard Grude Forfang opp spørsmålet om ikke naturen og naturopplevelsen har store rikdommer å by på, rikdommer som altfor mange går glipp av. Vi haster gjennom livet, og ikke minst gjennom sommerferien. Har vi ikke oppdaget at naturopplevelse krever tid — og stillhet? Vi må lære å lese naturens og folkelivets tekst, ikke bare som feriebeskjefligelse, men fordi vi derigjennom også kan gjenvinne noe av fortroligheten med oss selv, og verge for egen identitet.

Dikteren Sigmund Obstfelder opplevde en slags fremmedgjørelse når han betraktet livet. Den hvite himmel, de gråblå skyer, den blodige sol — en regndråpe — de høye husene, de tusener vinduer, det fjerne kirketårn. De velklede herrer, de smilende damer, de lutende hester. — —

«Dette er altså jorden.

Dette er altså menneskenes hjem.» — —

«Jeg ser, jeg ser

Jeg er visst kommet på en feil klode!

Her er så underligt »

Stundom gripes vi av denne obstfelderske fremmedfølelse overfor naturen og livet.

Stillheten før tordenværet — de gråblå skyer samler seg, solen ble borte. Mange har kjent en slik nesten kosmisk angst før det bryter løs. Folk blir skogredde av stillheten som suser tvers igjennom en. I all fjellprakten, selv på godværsdager, kommer fjellstokken og overvelder en. Her er så underlig. Ofte er det godt å

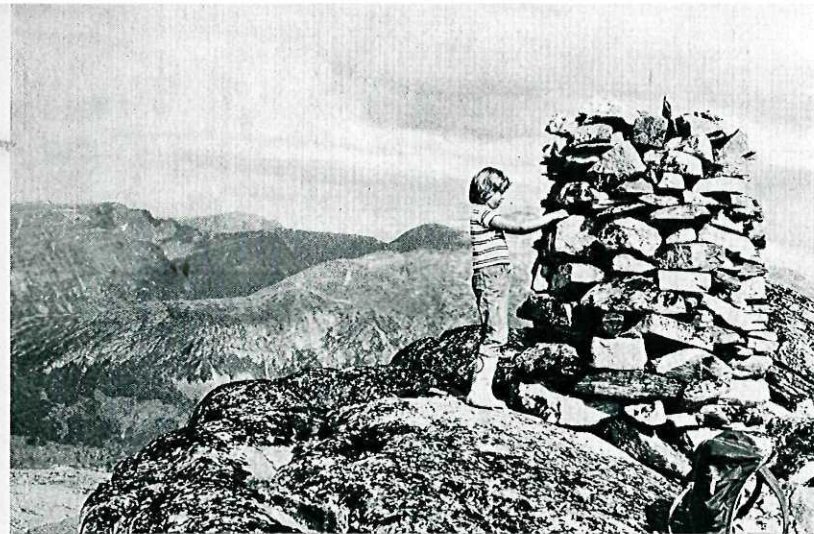
ha følge. Ha en å si noe til. Noen som kan være med på å binde fjelltoppene med navn, holde daler og vidder fast ved å se på kartet sammen, bli enige om nord og syd og ramme det veldige naturdrama inn i menneskelige kommentarer. Turisten kan ellers bli overveldet og spørre seg: Hva har jeg egentlig her å gjøre?

Den som *betrakter* hvit himmel, gråblå skyer og den blodige sol er utenfor. Så langt er det ikke fra den spontane gleden til den avmektige leden, når man bare betrakter naturen uten å oppleve den meningsfylt.

Nå har jutuler og bergkonger flyttet ut av fjellene. Nøkken bor ikke lenger i fossen. Som huldra og andre «ondebuande» dukker de bare opp ved folkloretilstelninger, kjøres i bil gjennom gatene og frembyr et egentlig tragikomisk innslag i moderne reise-trafikk. Disse døde karnevalsfigurer vil aldri formå å gi mening- en tilbake til landskapet. Tidsfordriv kan de vel skaffe oss. Være ledd i opplegg for sommersesongen. Velsmakende pålegg i de ferdig- pakkede turer. Brukbare til farvefilm.

Slike tilstelninger holder oss på avstand. Altfor stor iver etter estetisk nytelse disponerer for upålitelig kjærlighet.

Obstfelder hadde gitt «fanden i støbejerns-søilene» og gikk trett av sivilisasjonen. Han maktet øyensynlig ikke — som sin samti- dige Arne Garborg — å identifisere seg med maktene i natur- og folkeliv. Han blir den fremmede og finner det hele underlig. Visse former for turisme kan komme til å øke vår fremmedhet overfor naturen og dem som i generasjoner har hatt sitt liv *i pakt* med den. Inntrykkene blir for mange og overfladiske, der vi farer gjennom de skiftende landskaper. Avstikkerne blir få. Vi raster i veikanten. Så glir panoramaene forbi i uendelig rekke. Vi ser, vi ser. Sveit- siske alpekulisser har jeg en fjern erindring om, men ingen intim opplevelse av fjellnaturen. Det var fra den dagen jeg reiste i Sveits. Men fra The Cotswolds i Vest-England kan jeg ennå etter tredve år kjenne blomsterduft, se gatepartier i små landsbyer, bli varmet av mild kveldsluft og høre kirkeklokker. Det var den uken jeg gikk til fots og ga meg tid. I Sveits hersket Fremdenindustri i forstyrrende grad. I The Cotswolds møtte jeg mennesker på min vandring. De var seg selv. En natt fikk jeg husvære hos et gammelt ektepar på en gård ikke langt fra Burton on the Water. Som takk for gjestfrihet ble jeg neste dag med mannen i hans mange gjøremål

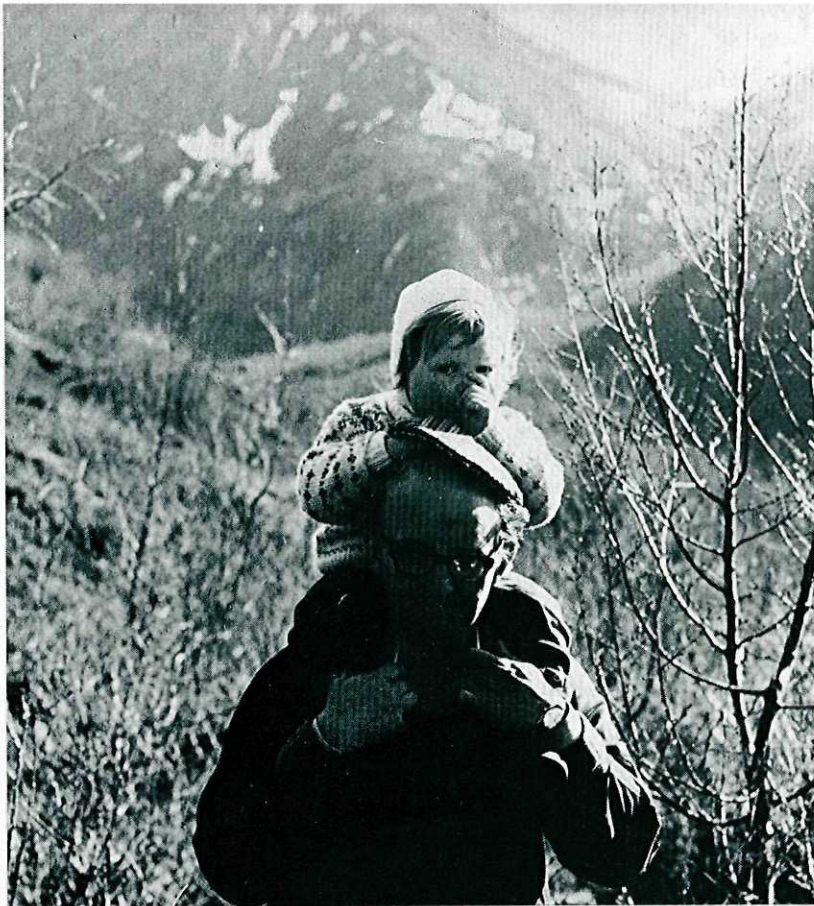
Varden på Lorthø er sannelig stor — Bildet tatt mot Storlidalen og Okla.
Foto: Knut Bakken.

ute og inne. I samværet steg hans yrkesproblemer frem, hans nabo- forhold, hans fars og farfars liv og arbeide, landsbyen i nærheten, torvet, skolehuset han hadde fått sin boklige lærdom i, og sangkoret hvor både han og kona hadde vært med siden starten.

Et stykke engelsk jord — et landskap — var blitt levende. Slitets ansikt hos to mennesker står klart for meg. Jeg hører gjes- sene utenfor det lille rommet tidlig om morgenen, og kona som ro- per at de skal være stille av hensyn til the young gentleman from Norway.

Vigerust med sin Fjellskole oppe i Rondane gjør antagelig noe riktig. Der skulle de unge kunne lære noe om hvordan man opp- dager et landskap. At det er dramatisk nok i sin geologiske tilbli- velse, i sitt dyreliv og i menneskenes kamp gjennom historien for å nyttiggjøre seg fjellet. Samtidig som man lærer å ta seg frem med kart og kompass i all slags terreng og i all slags vær, kan naturens hemmeligheter tre en nærmere, og menneskenes forhold til denne natur inderliggjøres.

Det er ofte utrolig hva ethvert norsk landskap — det være seg aldri så beskjedent — rommer av fortellinger fra natur- og men- neskeliv om vi bare lærte å lese teksten. I USA er der i de senere år opprettet flere frontier-schools, hvor en engasjerende inderlig-

En fjelltur på fars skuldre er å foretrekke ..

Foto: Knut Bakken

gjørelse av naturopplevelsen skal skape en motvekt mot fremmedgjørelsen i det intense og kunstige bylivet og i den altfor boklige og spesialiserte skole. Inspirasjonen finnes hos Thoreau som sier: «In Wildness is the Preservation of the World».

I Tyskland besøkte jeg for en del år tilbake en eiendommelig skole ved Østersjøkysten, hvor unge industriarbeidere fra Ruhr sammen med et like stort antall studenter i 6 ukers kurser hadde som hovedfag hva man der kalte landskapsbiologi, redningstjeneste til sjøs og aktuelle kulturspørsmål. På skolens gårds plass sto dessuten en brannbil, som bruktes som reserve ved branner i nabolagets landsbyer. Man forstår hvordan studiet av kystlandskapets flora

og fauna, dets meteorologiske forhold og historie, kombinertes med engasjert handling overfor mennesker som brukte dette landskapet. Gjennomføringen av dette «learning by doing» prinsipp ga konkret og livnært utgangspunkt for det tredje «faget» som var aktuelle kulturspørsmål.

Endel av vår turistiver kunne sikkert penses over på lignende tiltak. Ære være vårt nasjonale instrument hardangerfela og fenalåret. Men ferietiden, helgefridagene, bør ha den mening i det moderne menneskes liv at vi i dem gjenvinner en dypere fortrolighet med den natur som omgir oss og de kår som der er gitt menneskene til livberging og skapende arbeide. Slik kan vi ad den vei gjenvinne fortroligheten med oss selv, og verge vår egen identitet. Vår ferie blir da ikke noe vi kommer utslitt og opprevet hjem fra, men en samling av personligheten i enkle, men dyptgripende erfaringer, som har virkekraft fra oss og utover til yrke og deltagelse i et krevende moderne samfunnsliv. Vi vil da — med en helt annen positiv styrke — kunne bekrefte at

«Dette er altså jorden.

Dette er altså menneskenes hjem».

